

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

2018 GENİŞLEME PAKETİ'NDE BATI
BALKANLARIN AB KARNESİ VE SOFYA
ZİRVESİ

Yeliz ŞAHİN
İKV Kıdemli Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

2018 GENİŞLEME PAKETİ'NDE BATI BALKANLARIN AB KARNESİ VE SOFYA ZİRVESİ

Genel Tespitler

- AB'nin Batı Balkanları adeta yeniden keşfettiği 2018 yılının ikinci yarısına doğru ilerlerken, nisan ayında Avrupa Komisyonu merakla beklenen Genişleme Paketi'ni açıkladı, mayıs ayında ise AB liderleri 2003 yılındaki Selanik Zirvesi'nden sonra ilk kez Batı Balkan liderleriyle bir araya geldi.
- Komisyonun yaptığı takvim değişikliği doğrultusunda 17 Nisan 2018 tarihinde açıkladığı Genişleme Paketi'nden en kârlı çıkan iki ülke, Komisyonun katılım müzakerelerine başlanması tavsiyesinde bulunduğu Arnavutluk ile Makedonya oldu.
- Arnavutluk, yargı kurumlarının bağımsızlığının, etkinliğinin ve hesap verebilirliğinin artırılması yönünde adımlar atmak suretiyle yargı reformunda somut ilerleme sağlayarak, müzakerelerin başlatılması yönünde bu kez koşulsuz tavsiye almayı başardı.
- Reform ivmesindeki hızlanma ve isim sorununun çözümüne yönelik Atina ile yürütülen müzakerelerde kaydedilen ilerleme sonucunda, yıllarca AB'nin bekleme odasında sıkışıp kalan Makedonya'nın nihayet katılım müzakerelerine başlama tarihi alabileceği yönünde umut verici bir ortam oluştu.
- Bölge ülkeleri arasında AB sürecinin en ileri aşamasındaki Karadağ, son bir buçuk yılda hukukun üstünlüğü alanında yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması konusunda ilerlemeyi sürdürmesine karşın uygulamada yeterli seviyede ilerleme kaydedemedi.
- AB'nin 2025'te üyelik perspektifi sunduğu Sırbistan, ifade ve basın özgürlüğü ile hukukun üstünlüğü alanında gerekli ilerlemeyi sağlayamadı.
- Komisyonun bir önceki raporunda üzerinde durduğu AB Koordinasyon Mekanizmasını kurması olumlu karşılanan Bosna-Hersek'in, olası bir siyasi krizin önlenmesi için ekim ayında gerçekleşecek seçimlerden önce seçim yasasını anayasa ile uyumlu hale getirmesi gerekiyor.
- Kosova'nın, vize serbestisi elde etmesi için belirlenen kriterler arasında yer alan Karadağ sınır anlaşmasının onaylanması, son bir buçuk yılda elde ettiği en önemli başarı olarak kayda geçerken, ülkedeki siyasi kutuplaşmanın boyutu AB tarafından endişeyle karşılandı.
- Selanik Zirvesi'nden 15 yıl sonra büyük umutlarla Sofya'da toplanan AB-Batı Balkanlar Zirvesi, genişlemenin büyük ölçüde gündem dışı bırakılması nedeniyle beklentileri karşılamaktan uzak kaldı.

2018 GENİŞLEME PAKETİ'NDE BATI BALKANLARIN AB KARNESİ VE SOFYA ZİRVESİ

Yeliz ŞAHİN, İKV Kıdemli Uzmanı

AB'nin Batı Balkanları Yeniden Keşfettiği Yıl: 2018

AB'nin, Batı Balkanları adeta yeniden keşfettiği ve bölge ülkelerindeki reform ivmesini canlandırmaya çalıştığı 2018 yılının ikinci yarısına doğru ilerlerken, Batı Balkan ülkeleri için beklenen iki önemli gelişme yaşandı. 17 Nisan 2018 tarihinde, Avrupa Komisyonu genişleme politikası kapsamındaki ülkelere merakla beklenen Genişleme Stratejisi ve ülke raporlarından oluşan Genişleme Paketi'ni açıkladı. 17 Mayıs 2018 tarihinde ise Batı Balkan ülkelerinin liderlerini 2003 yılındaki Selanik Zirvesi'nden bu yana ilk kez AB üyesi mevkidaşlarıyla bir araya getiren zirve toplantısı yine bir Balkan ülkesinin ev sahipliğinde Sofya'da gerçekleşti.

Son on yıl içerisinde karşı karşıya kaldığı Avro Alanı borç krizi, mülteci akını ve Brexit gibi sınamalar ve bunların yan ürünü olan popülizm nedeniyle içine kapanan ve kendi evini düzene sokmaya yönelik AB, en başarılı dış politika aracı olarak nitelendirilen ve dönüştürücü gücünün yansıması olan genişleme politikasını uzun süredir göz ardı etmekteydi. 2015'te yüz binlerce mültecinin AB topraklarına Batı Balkanlar üzerinden giriş yapması, bölgenin AB'nin güvenliği açısından ne denli önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sererken, Kosova ve Sırbistan gibi bölge ülkeleri arasında artan restleşmeler, reformlarda yaşanan yavaşlama, hukukun üstünlüğü alanındaki geri gidiş ve aşırı milliyetçi söylemin geri dönüşü, Balkanlarda istikrarın kırılganlığını ortaya koydu. AB, Batı Balkanların jeopolitik önemini yeniden keşfettiğinde bölgedeki dönüştürücü gücünün büyük ölçüde zarar gördüğünü fark etti. Rusya ve Çin gibi dış aktörlerin bölgedeki nüfuzlarını artırma yönündeki manevraları, bölgeye ilk ziyareti göreve geldikten iki buçuk yıl sonra, Mart 2017'de gerçekleştiren Yüksek Temsilci Mogherini'nin "Batı Balkanlar, büyük güçler arasında bir sonraki jeopolitik mücadelenin yaşanacağı satranç tahtasına dönüşmek üzere" uyarısında bulunmasında etkili oldu¹.

Batı Balkanlardaki bu gelişmeler, görevde olduğu sürece AB'nin yeni bir genişlemeye tanık olmayacağı yönündeki söylemi ve Komisyonun ilgili biriminin yapısında bu yönde yaptığı değişikliklerle tanınan Komisyon Başkanı Juncker'i de yaklaşımını gözden geçirmeye itti². Juncker'in AB'nin geleceğine dair vizyonunu ortaya koyduğu 2017 Birliğin Durumu konuşmasında, AB'nin Batı Balkanlara yönelik inandırıcı bir üyelik perspektifi sunmayı sürdürmesi gerektiğini ortaya koyan "AB, gelecekte 27 üyeden daha

¹Avrupa Dış İlişkiler Servisi, "Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini following the Foreign Affairs Council", 06.03.2017, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22056/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-following-foreign-affairs-council_ru Erişim tarihi: 16.05.2018

²Jean-Claude Juncker, "A new start for Europe- Opening statement in the European Parliament plenary session", Avrupa Komisyonu, 15.07.2014, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-567_en.htm Erişim tarihi: 16.05.2018

kalabalık olacak” sözleriyle duyurduğu bu pozisyon değişikliği³, Avrupa Parlamentosu Başkanı Tajani ile Konsey Dönem Başkanı Estonya Başbakanı Ratas’a hitaben kaleme aldığı niyet mektubunda, Komisyonun Karadağ ve Sırbistan’ın başarılı şekilde AB’ye katılımına yönelik bir strateji belgesi açıklayacağını ve Mayıs 2018’de Batı Balkanlar özel gündemiyle bir zirve toplantısı gerçekleştireceğini duyurmasıyla teyit edildi⁴.

Komisyon tarafından şubat ayında açıklanan ve genişlemenin, AB’nin güvenliğine yapılan stratejik bir yatırım olduğu mesajını ortaya koyan Batı Balkan Stratejisi⁵, hâlihazırda bölgede AB ile bütünleşme yolundaki en ilerideki iki ülke olan Karadağ ve Sırbistan için 2025’te AB üyelik perspektifi sunuyor. 2025’te üyeliğin bir hedef tarih olmadığına yapılan vurguya rağmen Komisyon bu yaklaşımla, Batı Balkan başkentlerini reform adımlarını hızlandırmaya ve aralarındaki ikili anlaşmazlıkları çözmeye teşvik etmeyi hedefliyor.

2018 yılında AB Dönem Başkanlığının bir Balkan ülkesi olan Bulgaristan ve bölgede önemli yatırımlara ve çıkarlara sahip Avusturya tarafından üstlenilmesi de, 2018 yılı boyunca bölgenin gündemde olmayı sürdüreceği sinyalini veriyor. Yılın ilk yarısında AB Konseyi Dönem Başkanlığını yürütmekte olan Bulgaristan, Batı Balkanların AB perspektifinin ve bölge ile AB arasındaki bağlantıların güçlendirilmesini öncelik olarak benimsedi. Her ne kadar Lizbon Antlaşması’yla daimi AB Konseyi Başkanlığı makamının oluşturulması sonucunda dönem başkanlığının gündemin oluşturulmasındaki rolü azalmış olsa da, Bulgaristan’ın ilk kez üstlendiği dönem başkanlığında öncelikleri arasında bulunan Batı Balkanları AB’nin gündemine taşımada başarılı olduğu söylenebilir. 17 Mayıs 2018 tarihinde toplanan AB-Batı Balkanlar Sofya Zirvesi de bunun en önemli göstergesini oluşturuyor.

AB Konseyi Başkanı Donald Tusk, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Yüksek Temsilci Mogherini ve Komisyonun Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Hahn tarafından son dönemde bölgeye gerçekleştirilen ziyaretler, AB’nin bölgeye verdiği önemi teyit eden diğer gelişmeler oldu.

Batı Balkan ülkelerinin AB üyeliği açısından bir diğer önemli buluşma, Avrupa Komisyonunun genişleme paketine ilişkin kararların kabul edileceği 28-29 Haziran 2018 tarihli AB Liderler Zirvesi olacak. Temmuz ayında ise Batı Balkan ülkeleri liderleri, AB’den ayrılma sürecindeki Birleşik Krallık’ın başkenti Londra’da Almanya’nın girişimiyle hayata geçirilen ve bağlantıların artırılması, ticaret, iyi komşuluk ilişkileri

³ Avrupa Komisyonu, “President Jean-Claude Juncker’s State of the Union Address 2017”, 13.09.2017, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_en.htm Erişim tarihi: 16.05.2018

⁴ Avrupa Komisyonu, “State of the Union 2017: Letter of Intent to President Antonio Tajani and to Prime Minister Jüri Ratas”, 13.09.2017, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/letter-of-intent-2017_en.pdf Erişim tarihi: 16.05.2018

⁵ Avrupa Komisyonu, “A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans”, 06.02.2018, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf Erişim tarihi: 16.05.2018

gibi alanlara odaklanan “Berlin Süreci” çerçevesindeki beşinci ve son zirve toplantısında, Batı Balkanlarla ilgilenen üye ülke liderleriyle bir araya gelecekler.

Şekil 1: 2018 yılında Batı Balkan ülkelerinin AB süreci için önemli tarihler

2018 Genişleme Paketi ve Batı Balkanların AB Karnesi

2018 Genişleme Paketi, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Strazburg'da AP Genel Kurulu'nda, AB'nin geleceğine dair görüşlerini aktardığı konuşma ve Komisyonun Güvenlik Birliği'ne ilişkin İlerleme Raporu ile aynı gün açıklanması sebebiyle olsa gerek beklenen ilgiyi göremedi. Bunun yanında, paketin kabul edileceği Komisyon Üyeleri Heyeti toplantısının uzaması nedeniyle Genişleme Paketi, adet olduğu üzere bu kez önce AP Dış İlişkiler Komitesi'nde tartışılmadan, Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini ile Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn tarafından düzenlenen basın toplantısında tanıtıldı.

Komisyonun genişleme paketinin takviminde yaptığı değişiklik doğrultusunda 2018 Genişleme Paketi adet olduğu üzere sonbaharda değil, ilkbaharda kabul edildi. Böylece ülke raporları ilk kez Komisyonun genişleme politikası kapsamındaki ülkelerin ekonomik kriterlere ve AB içerisinde ekonomi yönetiminde atılan adımlara uyumunu artırmak üzere 2015'ten bu yana yayımladığı Ekonomik Reform Programları ile aynı tarihte açıklandı. Genişleme paketinin tarihinde yapılan değişiklikle hedeflenen, hiçbiri işleyen piyasa ekonomisi olarak nitelendirilemeyen Batı Balkan ülkelerinde ekonomi yönetimine yapılan vurgunun artırılmasıydı.

Genişleme Paketi, Batı Balkan ülkeleri açısından bu yılın ikinci önemli referans belgesini oluşturuyor. Şubat 2018'de Batı Balkan ülkelerinin AB perspektifini teyit eden ve katılım müzakereleri yürüten Karadağ ve Sırbistan için 2025'te üyeliğin kapısını aralayan strateji belgesini açıklayan Avrupa Komisyonu, genişleme paketi kapsamında bölge ülkelerinin AB üyeliği yolunda ilerlemede aldıkları mesafeyi değerlendirdi. Kamuoyunda “İlerleme Raporu” olarak bilinen bu raporlar, genişleme politikası kapsamındaki ülkelerdeki karmaşık tabloyu yansıtır şekilde 2015 yılından beri “Ülke Raporu” adıyla yayımlanıyor.

Komisyonun hukukun üstünlüğü, kamu yönetimi reformu, demokrasi, temel haklar, ekonomi yönetimi ve bölgesel işbirliğine öncelik veren “önce temel konuların ele alınması” (*fundamentals first*) yaklaşımını sürdüren Genişleme Paketi, Balkan ülkelerinde bu alanlarda hiç de parlak olmayan tabloyu da gözler önüne serdi.

Batı Balkan ülkelerinin son bir buçuk yıl içerisinde AB yolunda kat ettiği mesafe değerlendirildiğinde, 2018 Genişleme Paketi'nden en kârlı çıkan iki ülkenin Komisyonun kaydedilen ilerleme ışığında katılım müzakerelerine başlanmasını tavsiye ettiği Arnavutluk ile Makedonya olduğu görülüyor. Katılım müzakerelerine başlanması konusundaki nihai kararın, konuyu haziran ayındaki AB Zirvesi'nde değerlendirecek olan AB liderleri tarafından verilmesi öngörülüyor. Komisyonun bu süreçte, Hollanda ve Fransa gibi bazı üye ülkelerde AB'nin genişlemesine duyulan şüpheciliği ve söz konusu ülkelerin yeterli hazırlık düzeyine ulaşip ulaşmadığına dair endişeleri de ele alması gerekecek.

Arnavutluk: Yargı Reformu Katılım Müzakerelerinin Kapısını Araladı

Avrupa'nın en fakir ikinci ülkesi olan Arnavutluk, 2009 yılında AB üyelik başvurusunda bulunarak, 2014 yılında ülke statüsü elde etmişti. Komisyon, Arnavutluk'un katılım müzakerelerine başlamasının kamu yönetimi reformu, yargı reformu, yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadele ile insan haklarının korunması olmak üzere beş kilit öncelikte ilerleme kaydetmesine bağlı olacağını ortaya koymuştu. Bu kapsamda, uyuşturucu kaçakçılığı ve kenevir üretimine savaş açan, azınlık hakları ile mülkiyet hakkının korunması gibi konularda çabalarını artıran Arnavutluk'un ele alması gereken en önemli konu yargı reformuydu. Nitekim Komisyon, bir önceki Genişleme Paketi'nde Arnavutluk'un yargı reformunun uygulanmasında somut ilerleme kaydetmesi koşuluyla katılım müzakerelerine başlayabileceği tavsiyesinde bulunmuştu.

Komisyonun değerlendirmelerine göre Tiran, 2017 yılı başında parlamento faaliyetlerini sekteye uğratan siyasi kutuplaşmaya rağmen beş kilit önceliğin uygulanmasında ilerleme sağlamaya devam etti. Kamuda siyasileşmenin önlenmesi ve profesyonelliğin artırılması yönünde önemli adımlar attı. Yolsuzlukla ve başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere örgütlü suçlarla mücadele alanında kararlı çabalarını sürdürdü; insan haklarının ve özellikle azınlıklara mensup kişiler ile Roman kökenlilerin temel haklarının ve mülkiyet hakkının etkili şekilde korunması için ek önlemler kabul etti. Arnavutluk'ta 2016 yılında kabul edilen kapsamlı yargı reformu stratejisi, yolsuzluk ve örgütlü suçlarla karakterize edilen siyasi gelenekten uzaklaşılmasında etkili oldu.

Hâkim ve savcılarının güvenlik araştırmasına tabi tutulması (*vetting*), yargı reformu çerçevesinde Komisyonun bir önceki raporda üzerinde önemle durduğu konulardan biriydi. Yargı reformunun kilit unsurları arasında yer alan ilgili kanun ile, hâkim ve savcılarının yetkinliklerinin ve mal varlıklarının kapsamlı şekilde incelenerek suç örgütleriyle olası bağlantılarının tespit edilmesi yoluyla, yargı sisteminin yolsuzluktan arındırılması ve yargıya siyasi müdahalenin önlenmesi amaçlanıyordu. Haziran 2017'de gerekli kurumların oluşturulmasıyla bu konuda ilk somut sonuçların elde edilmesi, rapora olumlu şekilde yansdı. Arnavutluk, yargı kurumlarının bağımsızlığının, etkinliğinin ve hesap verebilirliğinin artırılması yönünde adımlar atarak yargı reformunda somut ilerleme sağladı ve müzakerelerin başlatılması yönünde bu kez koşulsuz tavsiye almayı başardı.

Makedonya: İvme Kazanan Reformlar Sayesinde En Olumlu Ülke Raporu

Yunanistan ile arasındaki “isim sorunu” ve bunun tetiklediği diğer sorunlar nedeniyle, bölge ülkeleri arasında en ön sırada başladığı AB yolculuğu çıkmaza girme riskiyle karşı karşıya gelen ve yakın geçmişte AB koşulluluğunu sınavan bir vakaya dönüşen Makedonya, geçtiğimiz yıllardan farklı olarak, uzun zaman sonra ilk kez Komisyondan son derece olumlu bir değerlendirme aldı. 2015’te dinleme skandalının patlak vermesiyle tarihinde iç savaşın eşiğine geldiği 2001 yılı krizinden sonraki en derin siyasi krize sahne olan Makedonya, bu olumlu değerlendirmeleri, krizin aşılmasıyla Mayıs 2017’de göreve gelen Başbakan Zoran Zaev liderliğindeki hükümetin attığı kararlı adımlara borçlu. Ülkenin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi için gerekli reformların kabul edilmesini ve komşu ülkelerle ilişkilerin iyileştirilmesini öncelik olarak benimseyen Zaev hükümeti, gecikmiş reformların da gerçekleştirilmesini sağladı. Bu süreçte, ülkede krizi sonlandırmak üzere siyasi parti liderleri tarafından AB arabuluculuğunda varılan Pržino Anlaşması’nın ve belirlenen Acil Reform Önceliklerinin uygulanmasında önemli ilerlemeler kaydedildi.

Yeni hükümetin, komşu ülkelerle ikili ilişkilerin geliştirilmesi yönünde attığı kararlı adımlar, ülkenin NATO ve AB gibi Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme sürecindeki en büyük engel olarak görülen isim sorununun çözümü için de iyimser bir ortamın oluşmasını sağladı. Bir dönem Makedonya’nın AB katılım müzakerelerine başlaması konusunda çekincelerini dile getiren Bulgaristan ile Temmuz 2017’de bir dostluk anlaşmasının akdedilmesi ve Yunanistan’ın tepkisini çeken Üsküp Büyük İskender Havalimanı’nın isminin değiştirilmesi doğrultusunda atılan adımlar önemliydi. Bununla birlikte, Yunanistan’la sorunun çözümüne yönelik müzakerelerin ivme kazanması, AB ile bütünleşme sürecinde umutları artıran önemli bir gelişme olarak kayda geçti. Şubat ayında Makedonya’nın Yunanistan’a isim konusunda; “Kuzey Makedonya Cumhuriyeti”, “Yukarı Makedonya Cumhuriyeti”, “Vardar Makedonyası Cumhuriyeti” ve “Makedonya Cumhuriyeti (Üsküp)” olmak üzere dört seçenek sunduğu biliniyor. Yukarıda bahsi geçen tüm gelişmeleri hesaba katan Komisyon, 2009 yılından bu yana olduğu gibi bu yıl da Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanmasını tavsiye etti ancak bu kez tavsiyesini sürdürmek için 2015 ve 2016 yıllarında olduğu gibi ek koşullar sunmayarak, varılan ilerlemeyi takdir etmiş oldu.

Üsküp, AB liderlerinin genişleme konusunda karar almaları beklenen haziran ayındaki AB Zirvesi’ne kadar Atina ile isim sorununa ilişkin geçici anlaşmaya varmayı hedefliyor. Komisyonun Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Hahn’ın da önümüzdeki haftalarda isim sorununun çözümüne yönelik bir anlaşma ile sonuçlanma ihtimaline işaret etmesi, Makedonya’nın katılım müzakerelerine başlamak için Konseyden yeşil ışık alabileceğine dair beklentileri artırıyor. 27 yıllık isim sorununun çözüme kavuşturulması yolunda önümüzdeki haftalarda varılması muhtemel geçici anlaşmanın,

temmuz ayında Brüksel’de toplanacak NATO Zirvesi’nde Üsküp’e NATO’nun kapısını aralayabileceği de konuşuluyor.

Karadağ: Seçim Çerçevesine Duyulan Güven Eksikliği

Bölge ülkeleri arasında AB ile bütünleşme sürecinde en ileride olan ve Komisyonun şubat ayında açıkladığı Batı Balkanlar Stratejisi’nde 2025’e kadar AB’ye üye olabileceğini telaffuz ettiği Karadağ’da, son bir buçuk yıl içerisinde siyasi yaşama damgasını vuran gelişme, Ekim 2016’daki seçimlerin ardından muhalefetin parlamentoyu boykot etme kararı alması oldu. Her ne kadar Aralık 2017’de muhalefetin bir bölümünün parlamentoya dönmesiyle boykot kısmi şekilde sona erse de, Komisyona göre siyasi kutuplaşmanın boyutu ve siyasi diyalog eksikliği endişe kaynağı olmaya devam ediyor. Komisyonun seçim çerçevesine duyulan güven eksikliğini vurguladığı Karadağ ülke raporunun açıklamasından yalnızca iki gün önce, 25 yıldır ya başbakan veya cumhurbaşkanı rolünde ya da perde arkasından ülkedeki siyasete yön veren Milo Cukanoviç’in yeniden cumhurbaşkanı seçilmesi ise dikkat çekiciydi.

2012’de başladığı müzakerelerde 35 fasıldan 30’unu açarak bunlardan üçünü geçici olarak kapatan ve katılım müzakerelerinde yol almayı sürdüren Karadağ, hukukun üstünlüğü alanında yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması konusunda ilerlemeyi sürdürmesine karşın uygulamada yeterli seviyede ilerleme kaydedemedi. Bilindiği üzere, Komisyonun 2011 yılında kabul ettiği ve ilk olarak Karadağ’ın müzakere sürecinde uyguladığı hukukun üstünlüğüne öncelik veren “yeni yaklaşım” doğrultusunda Karadağ, konuya ilişkin Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarını (23’üncü ve 24’üncü fasıllar) müzakereye açmış durumda. Komisyona göre, özellikle ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, yolsuzluk ve örgütlü suçlarla mücadele, kara para aklama ve insan kaçakçılığının önlenmesi başta olmak üzere hukukun üstünlüğü alanında somut sonuçlarla desteklenecek şekilde ilerleme kaydedilmesi, Karadağ’ın katılım müzakerelerinin genel hızını belirlemede etkili olacak.

Sırbistan: Kosova ile Normalleşme ve Hukukun Üstünlüğü Belirleyici Önemde

Şubat ayında kamuoyuyla paylaşılan Batı Balkanlar Stratejisi’nde Komisyonun 2025’e kadar üyelik perspektifi sunduğu bir diğer ülke olan Sırbistan, 2014 yılında başladığı katılım müzakerelerinde 12 faslı açmış ve bunlardan ikisini geçici olarak kapatmış durumda. Son bir buçuk yıl içerisinde, hukukun üstünlüğü alanında bazı ilerlemeler kaydetmesine rağmen Belgrad’ın ifade özgürlüğü için elverişli ortamın yaratılması, yargının bağımsızlığı ve etkinliğinin artırılması, örgütlü suçlarla ve yolsuzlukla mücadele alanında sürdürülebilir bir sicil oluşturulması gibi konularda çabalarını artırarak somut sonuçlar elde etmesi gerekiyor.

Komisyona göre, Sırbistan’ın katılım müzakerelerinde kat edeceği yol, bir diğer deyişle 2025’e kadar AB üyeliği hedefinin gerçekleştirilmesi; hukukun üstünlüğü alanında reform ivmesinin hız kazanmasına ve 2008 yılında bağımsızlığını ilan eden ve bugün 23’ü AB üyesi 110 devlet tarafından tanınan Kosova ile ilişkilerin normalleşmesine bağlı

olacak. Sırbistan ile Kosova arasında AB arabuluculuğundaki üst düzey diyalogun devam etmesine karşın Belgrad'ın Kosova ile ilişkilerini kapsamlı şekilde normalleştirmek üzere kayda değer çaba sarf etmesi ve elverişli koşulları yaratması da şart. Komisyona göre, bu konuda hukuki açıdan bağlayıcı bir anlaşmaya varılması, gerek Sırbistan'ın gerekse Kosova'nın AB ile bütünleşme yolunda ilerleyebilmeleri için hem acil hem de zaruri.

Bosna-Hersek: Seçim Yasası Değişmezse Siyasi Paraliz Kapıda

Yıllar süren tıkanıklığın ardından nihayet AB'nin koşulluluk politikasını gözden geçirerek sosyoekonomik reformlara öncelik veren bir yaklaşım benimsemesi sonucu Şubat 2016'da AB'ye üyelik başvurusunda bulunan Bosna-Hersek'te, Komisyonun değerlendirmesine göre, 2017 yılında reform ivmesi yavaşladı. Komisyonun bir önceki genişleme paketinde üzerinde durduğu AB konularında koordinasyon mekanizmasının nihayet Haziran 2017'de oluşturulması sayesinde Bosna-Hersek, Komisyonun üyelik başvurusuna yönelik görüşünü oluşturmada yararlanacağı soru listesine eşgüdümlü cevaplar sunmayı başarabildi.

Sosyoekonomik reformların uygulanması, hukukun üstünlüğü ve kamu yönetiminin AB standartlarıyla uyumlu şekilde güçlendirilmesi ve tüm yönetim düzeylerinde işbirliğinin artırılması, Komisyonun Bosna-Hersek'ten temel beklentilerini oluşturuyor.

Bosna-Hersek'in acilen ele alması gereken konuların başında ise ekim ayında gerçekleşecek seçimlerin öncesinde seçim yasasının değiştirilmesi geliyor. Aralık 2016'da anayasa mahkemesi, ülkeyi oluşturan iki entiteden Bosna-Hersek Federasyonu Temsilciler Meclisi'ne Hırvat üyelerin seçiminde Boşnaklara orantısız yetki verdiği gerekçesiyle seçim yasasının anayasaya uygun olmadığına hükmederek, değiştirilmesini talep etmişti. Seçim yasasının ekim ayındaki seçimlerde uygulanabilmesi için mayıs ayına kadar değiştirilmesi önem taşıyor. Aksi takdirde, Bosna-Hersek'te gerek devlet gerekse entite düzeyinde hükümetin kurulamayarak, siyasi kurumların paralize uğrama ve ülkenin yeni bir siyasi krize sürüklenme riski bulunuyor.

Kosova: Vize Serbestliğine Bir Adım Daha Yakın

Komisyonun değerlendirmesine göre, Kosova'da uzun süren seçim süreci ve zorlayıcı siyasi ortam nedeniyle 2017 yılında AB ile ilgili reformlarda yavaşlama yaşandı. Eylül 2017'de göreve gelen ve hakkındaki savaş suçu iddiaları nedeniyle iki kez yargılanan Ramush Haradinaj liderliğindeki koalisyon hükümeti, reformların kabul edilmesi konusunda sınırlı ilerleme kaydetti. Bazı oturumlarda göz yaşartıcı gaz kullanımına varan vakalar yaşanması ülkedeki siyasi kutuplaşmanın boyutunu gözler önüne serdi.

Geçen bir buçuk yıllık süre içerisinde Kosova'nın AB ile bütünleşme sürecinde kaydettiği en önemli başarı, mart ayında Karadağ ile arasındaki sınırın belirlenmesine ilişkin anlaşmayı onaylaması oldu. Kosova-Karadağ sınır anlaşmasının onaylanması, aynı zamanda Batı Balkan ülkeleri arasında vatandaşları AB ülkelerine vizesiz seyahatten

istifade etmeyen tek ülke konumundaki Kosova'nın vize serbestliği için karşılması gereken kriterlerden biriydi. Anlaşmanın yoğun protestolara rağmen Kosova Parlamentosunda onaylanması, Komisyon tarafından gerek iyi komşuluk ilişkilerinin tesis edilmesi gerekse vize serbestliği yolunda atılmış hayati bir adım olarak nitelendirildi. AB'nin üzerinde önemle durduğu konular arasında yer alan Kosova Savaşı sırasında ve sonrasında işlenmiş suçların yargılanması amacıyla Lahey'de kurulan Özel Savaş Suçları Mahkemesine ilişkin kanunun iptali için Aralık 2017'de çoğu iktidarda bulunan koalisyona mensup bir grup milletvekilinin girişimde bulunması, Kosova ülke raporuna olumsuz şekilde yansdı. Komisyon, söz konusu girişimin Kosova'nın uluslararası yükümlülüklerine bağlılığı konusunda soru işaretleri uyandırdığına yer verdi.

Komisyonun Belgrad ile ilişkilerin normalleştirilmesine ilişkin bölümde, Sırbistan için yaptığı gibi Kosova'yı da ilişkilerin normalleştirilmesi için gerekli koşulları oluşturmakla görevlendirmesi ve benzer ifadeler kullanması dikkat çekti.

Komisyona göre, AB ile bütünleşme sürecinde erken hazırlık düzeyinde olan Kosova'da hükümetin yapması gereken, reformlara ağırlık vererek Kosova için stratejik önem taşıyan konularda uzlaşma sağlamak. AB ile Kosova arasında imzalanarak, Nisan 2016'da yürürlüğe giren ve üyelik başvurusu için ön adım olarak değerlendirilen İstikrar ve İşbirliği Anlaşması ile buna eşlik eden Avrupa Reform Gündemi'nin uygulanmasının hızlandırılması da Kosova'nın yapması gerekenler arasında yer alıyor.

Sofya Zirvesi: Beklentiler ve Gerçekler

Genişleme Paketi'nin açıklanmasının ardından Batı Balkan ülkelerinin takvimindeki bir sonraki önemli tarih, altı Batı Balkan ülkesinin liderini 28 AB lideriyle 15 yıl sonra ilk kez AB bir araya getiren 17 Mayıs 2018 tarihli AB-Batı Balkanlar Sofya Zirvesi oldu. Sofya Zirvesi, Batı Balkanları yeniden AB'nin gündemine taşıyarak adeta bir "Balkan Dönem Başkanlığı" yürütmeyi vaat eden Bulgaristan'ın dönem başkanlığı takvimindeki en önemli buluşmaydı. Zirvenin çıkış noktası, Batı Balkan ülkelere, 2003 yılında bir diğer Balkan ülkesi olan Yunanistan'ın ev sahipliğinde toplanan Selanik Zirvesi'nde verilen "Batı Balkanların gelecekteki yeri AB'nin içerisinde"6 mesajının ve Batı Balkan ülkelerinin AB perspektifinin teyit edilmesiydi. Buradan hareketle, "ikinci bir Selanik Zirvesi" olması beklenen Sofya Zirvesi'nden, bölge ülkelerini AB yolunda gerekli reformlara ivme kazandırmaya teşvik edecek güçlü bir mesajın çıkması yönünde büyük beklentiler bulunmaktaydı.

Selanik Zirvesi'nden 15 yıl sonra gelinen noktada, Batı Balkan ülkelerinin çoğunun AB'nin bekleme odasında sıkışmış durumda olduğu görülüyor. Batı Balkan ülkelerinden yalnızca Hırvatistan, uzun bir maraton olarak görülen katılım müzakereleri sürecini tamamlayarak 2013 yılında AB'nin 28'inci üyesi olurken, o dönem Hırvatistan ile birlikte

⁶ AB Konseyi, "Thessaloniki Presidency Conclusions", 11638/03, Brüksel, 01.10.2003, <https://www.consilium.europa.eu/media/20847/76279.pdf> Erişim tarihi: 17.05.2018

bir sonraki AB üyesi olarak gösterilen Makedonya, isim sorunu nedeniyle halen katılım müzakerelerine başlamayı bekliyor. 2010 yılından bu yana aday ülke statüsünde olan Karadağ, 2012 yılında başladığı katılım müzakerelerinde yol almasına karşın iki kilit fasılda sorunlu bir tablo çiziyor. 2012’de aday ülke statüsü elde eden ve 2014 yılında katılım müzakerelerine başlayan Sırbistan’ın hukukun üstünlüğü ve Kosova ile ilişkilerini normalleştirme yönünde adımlar atması gerekiyor. 2014 yılında aday ülke ilan edilen Arnavutluk, üyelik müzakerelerine başlayabilmek üzere Konseyden tarih almayı bekliyor. Uzun yıllar AB’nin koşulluluk politikasını sınavan bir vaka olarak görülen Bosna-Hersek nihayet AB’nin koşulluluk politikasını gözden geçirmesi sayesinde 2016 yılında AB üyelik başvurusunda bulunmasına karşın siyasi krizin eşliğinde. Beş üye ülke tarafından tanınmayan Kosova ise AB ile ilişkilerini 2016’da yürürlüğe giren ve üyelik başvurusu için önkoşul kabul edilen İstikrar ve İşbirliği Anlaşması temelinde yürütüyor.

Tarihi Selanik Zirvesi’nden 15 yıl sonra AB liderlerini toplu halde ilk kez Batı Balkan ülkelerinin liderleriyle bir araya getirmesi nedeniyle zirveye yüklenen sembolik anlama ve yüksek beklentilere rağmen, Sofya Zirvesi ikinci bir Selanik Zirvesi olmadı. Zirve programında; “katılım”, “üyelik” veya “genişleme” sözcüklerinden hiçbirine yer verilmemesi dahi zirvenin beklentilerin çok altında kaldığını gözler önüne seriyor. Zirvede öngörülenin aksine, genişleme politikasına değil, Batı Balkan ülkelerindeki dijital altyapının ve ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi yoluyla bölge ülkeleri ile AB arasındaki bağlantıların güçlendirilmesine ve ortak güvenlik çıkarlarına odaklandı.

Genişlemenin zirvede büyük ölçüde gündem dışı bırakılmasının altında yatan neden, AB üye ülkeleri arasında Batı Balkan ülkelerinin üyeliği konusundaki süregelen görüş ayrılıkları. Avrupa Komisyonunun, şubat ayında katılım müzakereleri yürütmekte olan iki Batı Balkan ülkesi- Karadağ ve Sırbistan- için 2025’te üyelik perspektifi sunan Batı Balkanlar Stratejisi’nin AB başkentlerinde farklı şekilde yankı bulduğunu belirtmek gerekiyor. Bu görüş ayrılıkları, ilk olarak mart ayında Sofya’da gerçekleşen Gayriresmî Dışişleri Bakanları (*Gymnich*) Toplantısı’nda gün yüzüne çıkmıştı. Üye ülkelerden Macaristan, Sırbistan ve Karadağ için sunulan 2025 perspektifini geç bir tarih olarak değerlendirerek Batı Balkan ülkelerinin en geç 2022’de AB’ye üye olmaları gerektiğini savunurken, 2004 yılında AB üyesi olan bir diğer Batı Balkan ülkesi olan Slovenya’ya göre bu iki ülke için sunulan 2025 perspektifi gerçekçi değildi. Fransa, Almanya ve Hollanda’nın başını çektiği bir grup üye ülkeye göre ise Batı Balkan ülkelerinin AB üyeliği için takvimlere değil, koşulluluğa ve katılım kriterlerinin yerine getirilmesine odaklanılmalıydı.

Komisyon ile genişleme politikası konusunda söz sahibi ülkeler arasında görüş ayrılıkları bulunması da dikkat çekiyor. Almanya Şansölyesi Merkel ile birlikte AB bütünleşmesinin geleceğine yön verecek isimlerden biri olarak görülen Fransa Cumhurbaşkanı Macron’un AP Genel Kurulu’nda Genişleme Paketi’nin açıklanmasıyla aynı gün gerçekleştirdiği konuşmada sarf ettiği sözler, bu yaklaşım farkının en güncel örneğini oluşturuyor. Macron, AB’nin reformunu ve kurumsal derinleşmesini

tamamlamadan yeni bir genişlemeye sahne olmaması gerektiğini savunurken, Komisyon Başkanı Juncker, AB perspektifi bulunmayan Batı Balkanların 1990'larda olduğu gibi savaş alanına dönme riskiyle karşı karşıya kalabileceği uyarısında bulunmuştu⁷. Avrupa Komisyonunun Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Hahn da Batı Balkan ülkelerine gerçekleştirdiği ziyarette benzer çizgide açıklamalarda bulunarak genişleme ve kurumsal bütünleşmenin eş zamanlı olarak ilerlemesi gerektiğini savunmuştu. Her ne kadar bölgenin yeniden 1990'lı yıllarda olduğu gibi kanlı savaşlara sahne ihtimali abartılmış olsa da, AB perspektifinin zayıflamasının; Batı Balkan ülkelerinde reformların yavaşlaması, bölgenin dış müdahaleye daha açık hale gelmesi ve etnik restleşmelerin artması riskini beraberinde getireceği göz ardı edilmemeli.

Macron'un Sofya Zirvesi'nde da benzer açıklamalarda bulunması dikkat çekti. Yaptığı açıklamalarda Batı Balkanların AB'ye çıpılanmasının önemine değinen Fransa Cumhurbaşkanı, genişlemenin ancak AB'deki reform süreci tamamlandıktan sonra mümkün olabileceğini yineledi. Bazı uzmanlara göre, Macron "genişlemeden önce derinleşme" söylemiyle, Merkel'i AB'nin reformu konusunda ikna etmeyi amaçlıyor. Böylece, Batı Balkanları stratejik nüfuz alanı olarak gören Almanya'nın, genişlemenin gerçekleşebilmesi için Macron'un Ekonomik ve Parasal Birliğin reformu konusundaki teklifleri konusunda harekete geçmek durumunda kalacağı düşünülüyor.

Zirvede öncesine damgasını vuran bir diğer konu da İspanya'nın Katalonya meselesi nedeniyle Kosova konusunda giderek artan hassasiyeti oldu. İlk olarak 17-18 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilmesi planlanan zirvenin programı, Katalonya bağımsızlık referandumunun ardından iç siyasette zorlu bir dönemden geçen İspanya hükümetinin, bağımsızlığını tanımadığı Kosova'nın katılımıyla ilgili gösterdiği hassasiyet nedeniyle defalarca değiştirildi. AB liderleri ilk olarak, AB-28 formatında 16 Mayıs'ta Batı Balkan ülkelerini de yakından ilgilendiren dijital gündem ve göç gibi konuları ele almak üzere gayri resmi çalışma yemeğinde buluştu. 17 Mayıs'ta ise Batı Balkanlardaki mevkidaşlarıyla bir araya gelerek, AB-28+6 formatında gerçekleşen AB-Batı Balkanlar Zirvesi'nde; güvenlik, ulaştırma, enerji ve dijital altyapı gibi gündem maddelerini görüştüler.

İspanya'nın Sofya Zirvesi'ne katılıp katılmayacağı ve katılımın hangi düzeyde gerçekleşeceği uzun süre gündemi meşgul eden konulardan biriydi. İspanya Başbakanı Mariano Rajoy, Kosova Cumhurbaşkanı Haşim Taçi ile aynı karede yer almak istemediği için zirveyi boykot etti ve İspanya, Sofya Zirvesi'nde AB Nezdinde Daimi Temsilcisi tarafından temsil edildi.

Sofya Deklarasyonu ve Öncelikli Gündemi

Zirvede, "Sofya Deklarasyonu" ve Komisyonun şubat ayında sunduğu Batı Balkanlar Stratejisi'nde Batı Balkan ülkeleriyle angajmanını artırmak üzere belirlediği altı kilit

⁷ Alastair Macdonald, "Western Balkans need EU path to prevent new wars: Juncker", *Reuters*, 17.04.2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-france-juncker-balkans/western-balkans-need-eu-path-to-prevent-new-wars-juncker-idUSKBN1HO15C> Erişim tarihi: 17.05.2018

öncelikli alan olan “hukukun üstünlüğü ve iyi yönetişimin güçlendirilmesi”, “güvenlik ve göç alanında angajmanın artırılması”, “sosyoekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve gençlere odaklanması”, “bağlantıların güçlendirilmesi”, “Batı Balkanlar için Dijital Gündem” ve “bölgede uzlaşının ve iyi komşuluk ilişkilerinin desteklenmesi” konularında ayrıntılı eylemler ortaya koyan “Sofya Öncelikli Gündemi” başlıklı belgeler kabul edildi⁸.

Sofya Deklarasyonu’nda, AB’nin Batı Balkanlardaki ortaklarının AB temel değerlerine ve tarihi, kültürel ve coğrafi bağlar ve ortak siyasi ve ekonomik çıkarlarla desteklenen güçlü, istikrarlı ve bütünleşik Avrupa vizyonuna olan bağlılıkları memnuniyetle karşılandı. Selanik Zirvesi’ne atıfta bulunularak, AB’nin, Batı Balkanların AB perspektifine olan koşulsuz bağlılığı teyit edildi. AB’nin bölgenin siyasi, ekonomik ve sosyal dönüşümüne hukukun üstünlüğü ve sosyoekonomik reformlarda somut ilerleme kaydedilmesine bağlı olarak daha fazla kaynak aktarılması da dahil olmak üzere her düzeyde destek vermeye kararlı olduğunun altı çizildi. Genişleme stratejisinin belkemiğini oluşturan demokrasi, hukukun üstünlüğü, iyi yönetişim, insan hakları ve azınlık haklarının önceliği teyit edilerek, sivil toplumun ve bağımsız medyanın demokratikleşme sürecindeki önemi vurgulandı. AB’nin Batı Balkan ülkelerinin iyi komşuluk ilişkileri kurma ve bölgesel istikrarı güçlendirme konusunda desteğini sürdüreceği belirtilerek, geçmişten miras kalan ikili anlaşmazlıklara kesin ve hukuki açıdan bağlayıcı çözümler bulunmasının elzem olduğu mesajı verildi.

Sofya Deklarasyonu’nda, Batı Balkanların AB perspektifinin teyit edilmesine karşın bölge ülkelerinin gelecekteki yerinin AB’nin içerisinde olduğu mesajının verilmemesi ve Komisyonun sunduğu 2025’te üyelik perspektifine değinilmemesi dikkat çekiciydi. Demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi aynı zamanda üyeliğin kriterlerini oluşturan temel değerlerin önemine yapılan vurgu, Sofya Deklarasyonu’yla AB’nin, bölge ülkelerinin AB üyeliğine olan bağlılığından çok üyelik kriterlerine olan bağlılığını teyit ettiği yorumlarına yol açtı.

Zirvenin öncelikli gündem maddeleri arasında yer alan bağlantıların güçlendirmesi konusunda, bölge ülkeleri ve bölge ile AB arasında enerji, ulaşım ve toplumlar arası bağlantıların artırılması mesajı ön plandaydı. Bu kapsamda, Batı Balkan ülkelerinin dijital ekonomiye geçişinin hızlandırılması; gençler için daha fazla fırsatın yaratılması; Enerji Topluluğu ve Ulaşım Topluluğu Antlaşmaları kapsamındaki müktesebatın uygulanmasına hız verilmesi, deklarasyonda teknik konularda odaklanılan temel unsurları oluşturdu.

AB’nin Batı Balkanlarla angajmanının önemli bir boyutunu oluşturan güvenlik konusunda; müşterek güvenlik tehditlerinin eşgüdümlü şekilde ele alınması gerektiği, mülteci akınıyla ortak mücadelenin önemi, terörle ve aşırıcılıkla mücadele konusunda işbirliğinin artırılması, yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadelede sonuç alınmasının,

⁸“EU-Western Balkans Summit: Sofia Declaration”, AB Konseyi, 17.05.2018, http://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf Erişim tarihi: 17.05.2018

bölgenin siyasi ve sosyal dönüşümü için kritik önemde olduğu öne çıktı. Özellikle Sırbistan açısından sorun teşkil eden Ortak Dış ve Güvenlik politikası kapsamındaki Konsey kararları ve AB ortak pozisyonlarına düşük uyum düzeyine de değinilen deklarasyonda, Batı Balkan ülkelerinden ortak pozisyonlara uyumlarını kademeli şekilde artırmalarının beklendiği hatırlatıldı.

Sofya Zirvesi'nin Bilançosu

Batı Balkan ülkeleri için tarihi önemdeki Selanik Zirvesi'nden 15 yıl sonra Bulgaristan'ın ev sahipliğinde Sofya'da gerçekleşen AB-Batı Balkanlar buluşmasında, genişleme ve katılım konularının büyük ölçüde gündem dışı bırakılması hayal kırıklığı yarattı. Batı Balkan ülkelere yönelik genişleme taahhüdünün zamanlaması ve söz konusu ülkelerin hazırlık durumu konularında soru işaretlerine sahip AB liderlerinin, bağlantıların güçlendirilmesi ve güvenlik gibi somut konulara ve ortak çıkar alanlarına odaklanmayı tercih ettikleri görülüyor. Buna rağmen AB'nin bölgenin önemini yeniden kavrayarak Batı Balkanlar özel gündemiyle bir zirve toplantısı gerçekleştirmesi dahi başlı başına önem taşıyor.

İspanya Başbakanı Rajoy'un Kosova'nın temsili nedeniyle Katalonya meselesi ile bağlantılı olarak zirveyi boykot etmesi ve Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Batı Balkan liderleri üzerinde soğuk duş etkisi yaratan "derinleşmeden önce genişleme olmayacak" sözlerinin damga vurduğu zirvede, umut verici bir gelişme de yaşandı.

Çok sayıda ikili görüşmeye ve yan etkinliğe sahne olan zirvenin en fazla merak edilen görüşmesi Yunanistan Başbakanı Aleksis Tsipras ile Makedonya Başbakanı Zoran Zaev arasında gerçekleşti. İsim sorununun çözümüne yönelik BM arabuluculuğunda yürütülen müzakerelerde son düzlüğe girildiği bir dönemde Sofya Zirvesi marjında gerçekleşen Tsipras-Zaev görüşmesi, bu konuda bir uzlaşma beklentisiyle uluslararası toplum tarafından merakla takip edilmekteydi.

Makedonya Başbakanı Zaev'in, zirvenin ardından gerçekleşen basın toplantısında Yunan mevkidaşıyla yaptığı görüşmede isim sorununu kavuşturacak belirli bir formül üzerinde uzlaştıklarını açıklayarak detay vermekten kaçınması, haziran ayında gerçekleşecek AB Liderler Zirvesi'ne yönelik beklentileri artırdı. Yunanistan Başbakanı Tsipras'ın ise daha temkinli davranarak görüşmede iki tarafın da üzerinde uzlaşabileceği bir formül üzerinde yoğunlaştıklarını ancak henüz bir anlaşmanın söz konusu olmadığını belirtmesi dikkat çekti⁹. İsim sorununun çözümü konusunda önemli gelişmeler yaşandığı zirvenin ev sahibi Bulgaristan Başbakanı Boyko Borissov tarafından da teyit edilirken, tarafların konuyu önce siyasi partiler düzeyinde değerlendirmek istediklerini ifade edildi. İsim sorununun çözümünde anlaşmaya varılması, yıllarca AB'nin bekleme odasında sıkışıp kalan Makedonya'ya katılım müzakerelerine başlamanın ve NATO üyeliğinin kapılarını aralayabilir. Bunun ötesinde, Batı Balkanların tamamına olumlu bir

⁹ "Progress but no solution yet in FYROM name talks, Greek PM says", *Ekathimerini*, 17.05.2018, <http://www.ekathimerini.com/228751/article/ekathimerini/news/progress-but-no-solution-yet-in-fyrom-name-talks-greek-pm-says> Erişim tarihi: 17.05.2018

mesaj niteliğinde olacak bu gelişme, diğer bölge ülkelerine de ikili anlaşmazlıklarını çözmeleri için daha fazla motivasyon sağlayabilir.

Zirveden Batı Balkan ülkeleri için olumlu bir haber daha çıktı: Batı Balkan ülkeleri liderlerinin, AB'deki mevkidaşlarıyla gerçekleştirecekleri bir sonraki büyük buluşma için bir 15 yıl daha beklentileri gerekmeyecek. Zirvenin sonunda kabul edilen Sofya Deklarasyonu'na göre, 2020'de AB ve Batı Balkan ülkeleri liderleri bu kez AB'nin en genç üyesi Hırvatistan'ın ev sahipliğinde toplanacak.